

125 jaargangen, 40 jaar Stichting

Mogen wij u feliciteren? U heeft nu alweer het derde nummer van de 125ste jaargang van het oudste Nederlandse natuurtijdschrift in handen. We feliciteren onszelf trouwens ook nog met een verlate verjaardag, want het was op 25 januari veertig jaar geleden dat de Stichting De Levende Natuur werd opgericht. Omdat nummer 1 al 128 jaar terug, in 1896 verscheen, behoeft dit allemaal misschien enige toelichting.

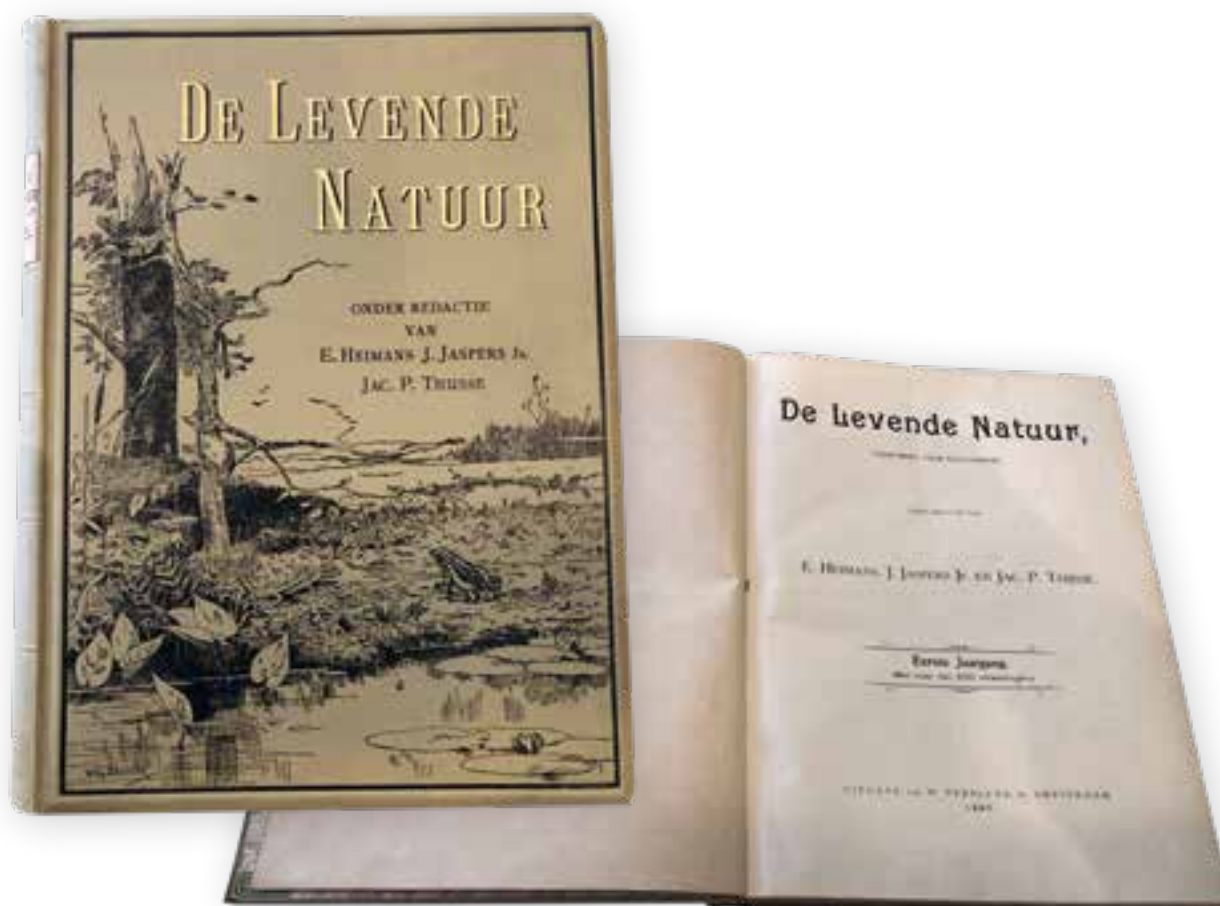
De geschiedenis van De Levende Natuur laat zich in drie perioden verdelen. De periode van 1896 tot het overlijden van Jac. P. Thijsse in het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog mag zonder overdrijven de 'Periode Thijsse' heten. Hij richtte het blad op, samen met zijn collega-onderwijzers Eli Heimans en Jasper Jaspers. Maar het was, zeker in de latere jaren, vooral Thijsse die met zijn populariserende stijl zijn stempel drukte op het tijdschrift. Het blad werd uitgegeven door uitgeverij W. Versluys, die ook veel werk van 'De Tachtigers' publiceerde. Aan de oprichter van die Tachtigers, Willem Kloos, wordt de uitspraak toegeschreven: "Ik hou van de natuur, maar ik moet er wat bij te drinken hebben". Thijsse benaderde de natuur als hobby wat serieuzer. 'Natuursport' heette dat toen. De Levende Natuur ontwikkelde zich aanvankelijk erg snel. In het eerste jaar waren er al duizend abonnees. Die groei stagneerde later en liep in de crisisjaren zelfs sterk terug. Tijdens de oorlog bestond de oplage nog maar uit 660 exemplaren. Het was op verschillende moment aan uitgever Versluys te danken dat het

tijdschrift kon blijven bestaan. Vooral zijn vrouw, de bekende feministe Annette Versluys-Poelman, vond het een verantwoordelijkheid van de uitgever 'om bekendheid te geven aan nieuwe stromingen in de maatschappij'.

Dankzij Tinbergen en Wilcke

Na de Tweede Wereldoorlog dreigde het tijdschrift helemaal op te houden te bestaan; het laatste oorlogsnummer verscheen in september 1944. De 49ste jaargang werd vervolgens afgesloten met een kort, aan het overlijden van Thijsse gewijd nummer in december 1946. Het was dankzij Niko Tinbergen en de entomoloog Jan Wilcke dat het tijdschrift in januari 1947 weer verscheen. Zij haalden ook Jacob Heimans, de zoon van Eli over om tot de redactie toe te treden. Dit driemanschap verzorgde dertig jaar de redactie. Wilcke was daarbij de spil van de redactie. Heimans was druk als hoogleraar in Amsterdam en Tinbergen had eenzelfde functie in Oxford. Dat neemt niet weg dat beiden regelmatig boeiende artikelen voor het tijdschrift schreven. In 1949 stopte Versluys, inmiddels onder leiding van de zakelijker 'zoon van', met het tijdschrift. Uitgeverij Linders nam het stokje over, maar in 1979, het overlijdensjaar van Heimans, moest ook deze uitgeverij vanwege het geringe aantal abonnees stoppen met het uitgeven van het tijdschrift. Tussen 1980 en 1983 verschenen alsnog drie jaargangen van vier nummers per jaar onder redactie van Conny Sýkora, uitgegeven door uitgeverij Kosmos. Het aantal abonnees stond echter niet in verhouding tot de kosten en ook uitgeverij Kosmos moest ermee ophouden. De oprichting van Stichting De Levende Natuur in 1984 was het formele moment van een doorstart van het toen bijna negentigjarige tijdschrift. Met een nieuwe ondertitel - 'Tijdschrift voor natuurbehoud en natuurbeheer' - werd ook een nieuwe formule gelanceerd. Verschillende vooraanstaande onderzoekers en natuurbeschermers, waaronder Victor Westhoff, Ton Coops, Hein van Bohemen en Dick Thalen, stonden aan de basis van deze doorstart. Ook diverse organisaties verbonden hun naam aan de stichting. Natuurmonumenten,

“In het eerste jaar waren
er al duizend abonnees”

KNNV, RIN (nu opgegaan in Wageningen University & Research) en later ook Staatsbosbeheer werden daarmee 'de founding fathers'. Die organisaties hebben geen formele rol meer in de stichting, maar hun bloedgroepen zijn nog steeds wel herkenbaar in de samenstelling van het bestuur en de redactie. Nadat Vera de Meester-Manger Cats een aantal jaren De Levende Natuur leidde, werd de doorstart vooral de periode van hoofdredacteur Bart van Tooren. Met eindredacteur Isa Schimmel en opmaker Jan Veenman maakte hij tussen 1989 en 2019 zes edities van 'De Levende Natuur' per jaar.

Wetenschappelijke afslag

Oprichters en onderwijzers Thijssse, Heimans en Jaspers hadden nadrukkelijk nog geen wetenschappelijke ambities. Na het overlijden van Eli Heimans in 1914 trad zijn zoon Jacob toe tot de redactie. Hij was als bioloog opgeleid en nam voor het eerst 'de wetenschappelijke afslag', terwijl Thijssse zijn populariserende stijl altijd trouw bleef. Na de oorlog verdween de stijl van Thijssse uit het blad, al waren Tinbergen en Heimans ook goede vertellers. Zij zagen kans de steeds wetenschappelijker verhalen op een toegankelijke manier op te schrijven. Dat was niet alle auteurs uit de jaren zestig en zeventig gegeven. Bij de doorstart in 1984, zorgde zeker Westhoff voor de instandhouding van het wetenschappelijke karakter. Tot op de dag van vandaag bewaakt de vak-

1 Cover en de eerste pagina's van een gebundelde eerste jaargang van De Levende Natuur. (Foto: Astrid Smit)

kundige redactie dat stramen voor de hoofdartikelen. Inmiddels is De Levende Natuur niet alleen binnengetreden in het tijdperk van vergrijzing, maar ook van sociale media en online uitgaven. Met steun van uitgever Virtú Media is een modernisering ingezet die heeft geleid tot het hoogste aantal abonnees sinds de oprichting van het tijdschrift: 2800! Onder leiding van de huidige hoofdredacteur, wetenschaps- en natuurjournalist Rob Buiten, die de afgelopen twee jaar werd vergezeld door vakgenoot Koos Dijksterhuis, is ook een lichte popularisering van het tijdschrift ingezet. Tegelijk hechten de redactie en de stichting nog wel aan de wetenschappelijke basis. Met eerbied voor die geschiedenis en met een reële blik op de toekomst, gaat het bestuur van de jarige stichting ervan uit dat u nog heel lang van het oudste en misschien wel het beste natuurtijdschrift van de Lage Landen blijft genieten. ■

Namens het bestuur,
oud-voorzitter Anton van Haperen

Literatuur

De literatuurlijst van dit artikel vindt u door deze QR-code te scannen of via de online versie van dit artikel: <https://delevendenatuurmagazine.nl/de-levende-natuur-nummer-03-2024/samenvatting-gastredactioneel-125-jaar/>

Redactioneel

Coesel, M. 1993. Zinkviooltjes en zoetwaterwieren; J. Heimans (1889-1978), Natuurstudie en natuurbescherming in Nederland. Uitgeverij Verloren, Hilversum

Dieren, J.W. van & A. Scheygrond, 1935. Veertig jaar natuurstudie, een woord ter inleiding. In: Gedenkboek Dr. Jac. P. Thijsse; Uitgegeven op 25 juli 1935 als speciaal nummer van het tijdschrift "De Levende Natuur" ter gelegenheid van den 70sten verjaardag van Dr. Jac. P. Thijsse en het veertigjarig bestaan van het tijdschrift. Pp. 6-14. Uitgeverij Versluys, Amsterdam.

Draaijer, L.J. 1990. Herinneringen aan Dr. J. Wilcke. De Levende Natuur 91 (5), 222.

Schimmel, I. 1997. De Levende Natuur eeuwig, De Levende Natuur 97 (2), 92-97